



Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

XXI. évfolyam 2. szám

Közgyűjteményekben ingyenes

2018. április

„Málenkij Robot” Emlékhely

Kiállítás a Ferencvárosban



A bunkerhez kapcsolódva áll a Málenkij robot emlékmű

A Magyar Nemzeti Múzeum (MNM) a Fék utca 6-ban, a Magyar Államvasutak Ferencvárosi pályaudvaránál lévő egykori légtalpi óvóhelyét és vezetési pontját alkotó bunkerben nyitotta meg november 25-

én „A pokol bugyrai... Málenkij robot – Kényszermunka a Szovjetunióban” című kiállítását. A bunkerhez kapcsolódva áll a 2017. február 26-án felavatott Málenkij robot emlékmű – a bírósági

(Folytatása a 5. oldalon.)

Mi vagyunk ők

Háromezer év a múzeumban

Formabontó kiállítással jelentkezett idén az Aquincumi Múzeum. A „Mindeközben” című időszakos kiállítás célja annak könnyed hangvételű bemutatása, hogy egy-egy nevezetes Róma városi eseménnyel egyidejűleg mi zajlott azon a területen,

amelyet ma Budapest néven ismerünk és szeretünk. A történelmi kalandozás a késő bronzkorban veszi kezdetét Héraklész, a félisteni gyilkológép és bíborszínű marháinak történetével, majd egy közel háromezer

(Folytatása a 4. oldalon.)



Részlet a kiállításból, háttérben a nápolyi vizeldével (Fotó: Komjáthy Péter)

Költözik egy múzeum

Új állandó kiállítás, látványraktár...

Nagy változások elé néz a Tomory Lajos Múzeum. Március 19-től 2018-ban a Tomory Lajos önálló intézménnyé vált, és



Látványterv a felújított Herrich-Kiss villáról (Fotó: Pannon Expert Kft.)

a homlokzat-felújítási munkák befejezése után pedig megkezdődik a költözés: jelenlegi, Havanna-lakótelepi épületéből a Herrich-Kiss villa már felújított részébe kerülnek a kistárgyi raktárak, az irodák, a könyvtár.

2017 decemberében elkészült a Tomory Lajos Múzeum új állandó kiállításának I. fázisa új főépületében, a Herrich-Kiss villában, az EMMI Kubinyi Ágoston programja 4 millió forintos támogatásával. A Kondor Béla emlékszoba a gyermekkorát Pestszentlőrincen töltő művész sokoldalúságát mutatja be: festői, grafikus,

költői és illusztratori munkásságát is megidézi. A látványraktárban a tematikus rendbe szedett raktári állományt ismerhetik meg a látogatók, ezzel bepillantást nyerhetnek a múzeum gyűjteményének gazdagságába. Decemberben a felnőttek mellett általános és középiskolai diákcsoportok is tesztelték a kiállítást.

Az új állandó kiállítás következő fázisát is támogatja az EMMI Kubinyi Ágoston programja és a kerületi önkormányzat, így 2018-ban újabb elemet adhatunk át a nagyközönségnek. A hivatata

(Folytatása a 5. oldalon.)

Budapesti nyomdák és gépeik

Állandó kiállítás a Kiscelli Múzeumban

Lehetővé vált – a Kiscelli Múzeum rekonstrukciója közben – a 35 éve, 1983-tól

mez, betűkészlet van, valamint jelentős az iratanyaguk is.



Hagyományos technikával készült a Nemzeti dal

látogatható, majd az utóbbi években már lezárt budapesti nyomdászattörténeti kiállítás (az egykori Nyomdák és újságok Buda(-)Pesten) megújítása. Kiscelli Nyomda néven március 12-én nyitotta meg az új tárlatot Nagyné Varga Melinda, Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala főosztályvezetője.

A múzeum földszintjén, az egykori sekrestye termében lévő kiállításunk első lépéseként a termet is fel kellett újítani, mivel penészedtek falai – mondta dr. Rostás Péter, a Kiscelli Múzeum igazgatója, egyben a Budapesti Történeti Múzeum főigazgató-helyettese.

Nyomdászattörténeti gyűjteményünk első darabja 1901-ből származik. Toldy László főlevéltáros adta a budai Szentháromság-szobrot ábrázoló nagyméretű rézmetszet nyomólapot (készítette a bécsi C. A. Dietell, 1712-ben) még a Székesfővárosi Múzeumnak. Ma már a nyomdászattörténeti gyűjtemény több mint ezer darabból áll: köztük számos nyomdagép, prés, nyomóle-

A fővárosi nyomdászat 19–20. századi történetét kiemelő tárlat nem csupán technikatörténeti szempontból érdekes. Még a céhes ipar korában létrejövő első műhelyeinktől a napjaink digitális nyomdaiparáig terjedő időszakban

nyomdásznak lenni mindig is speciális szaktudást igényelt, termékeik pedig kultúrtörténeti, néha történelmi jelentőséggel is bírtak.

Buda visszafoglalása után a bajorországi Landerer János Sebestyén alapította az első nyomdát (1724). A



A síknyomást az 1790-es évek végén találták fel

többgenerációs nyomdászcsalád nevéhez kapcsolódik az 1840-ben társulással létrehozott Landerer és Heckenast Nyomda, amelyben 1848. március 15-én ki nyomtatták a 12 pontot és a Nemzeti dalt (Kossuth Lajos u. 3.). A tárlaton megtekinthető reformkori Columbia-nyomdagépen hagyomá-



Múlt és jelen egy kiállítási sarokban

nyos technikával a megnyitós résztvevői kézműves műhelyben készült papírra nyomhatták ki a Nemzeti dalt.

G. T.

Húszévesek vagyunk!

Városunk néven két évtizede segíti kiadványunk Budapest és kerületei, valamint elődelepedülései történeti múltja meghatározó eseményeinek, szervezeteinek, valamint fontosabb személyiségeinek, kulturális örökségének, hagyományainak bemutatását, megismerését – reményeink szerint szigorúan objektív megközelítésben, a szakmai hitelesség igényével.

Létrehozásának javaslata a Budapesti Honismereti Társaság közgyűlésén, akkori székhelyén, a Ferencvárosi Evangélikus Gyülekezet termében született meg 1997 áprilisában – állásfoglalásunk egy sajtótermék kiadását szorgalmazta. Ennek személyi, szakmai feltételei adottak voltak, de nem jöhetett volna létre a Budapesti Történeti Múzeum három éven át nyújtott szerény, de számunkra nélkülözhetetlen anyagi támogatása nélkül.

Társaságunk 1998. március 25-én a fővárosi és kerületi civil szervezeteket Helytörténeti Fórumára invitálta, melyen a honismereti-helytörténeti tevékenységek fővárosi helyzetét vitatták meg – itt mutattuk be a Városunk – Budapesti Honismereti Híradó első számát is.

Egyesületünk elnöke, dr. Rédey Pál ebben a mai napig érvényesen határozta meg kiadványunk feladatait: „Célunk közelebb hozni egymáshoz azokat a szétszóródott csoportokat és egyéneket, akiket a hon- és városszeretet fűt, mind hazájukért, mind szűkebb pátriájukért tenni kívánnak valamit. Végül fővárosi rendezvényekről, kiállításokról, és a helytörténeti gyűjtemények életéről fogunk beszámolni.”

Ez addig példátlan volt – első ízben vehettünk kézbe egy olyan budapesti helytörténeti lapot, amely kizárólag az ismeretközvetítés és az aktuális eredményekről történő híradás határain egyensúlyozott.

Sajtótermékünknek nem célja az anyagi haszonszerzés. Ma is nonprofit jellegű, és anyagi háttérét már 18. éve kiadójunk, a Budapesti Honismereti Társaság teremti elő. Megjelenéséért az érdem és a köszönet azonban elsősorban azoké, akik szerzőiként, fotosaiként önzetlenül támogatták megjelenését, vagy szerkesztőbizottsága tagjaként segítették. Jórészt nekik köszönhetően vehetik kézbe most is kiadványunkat, melynek fejléce változatlanul hirdeti, hogy ez a mi Városunk.

János Pál

Mi lappang a Budai Vigadó alatt?

Középkori budai árulerakat és az ásátás



Az ásátási munkálatok (Fotó: Benda Judit)

2017 tavaszán, a Budai Vigadó felújítási munkáinak keretei között, a Budapesti Történelmi Múzeumnak módja volt az épület belső udvarában régészeti feltárást végezni. Ez az ásátás azon kivételes esetek közé tartozott, ahol a régész előre tudta, hogy mit fog találni. Hogy miért? Mert a középkori Buda városának templomnyi méretű kereskedelmi épülete állt itt nagyjából 450 éven keresztül. Az árucsernokot 1898-ban, a Vigadó felépülése előtt bontották le, de előtte négy évvel részletes építészeti felmérés készült róla.

Már az ásátás első napján megtaláltuk a nagy (50 x 25 méter belméretű) csarnoképület keleti falát. Később három négyzetes pilléralapozás is előkerült, amelyek

közepébe állították a hengeres kőoszlopokat. Az épület középkori padlója szépen rakott dunai kavicsokból készült. A csarnokban egy korábbi lakóház nagyméretű pincéjét is megtaláltuk, aminek felszín feletti részét akkor bontották el, amikor az árucsernokot építették. A török korban, valószínűleg a 15 éves háború során az épület megsérülhetett, ekkor egy részét szinte az alapozásig visszabontották és újrafalazták. Az újkori használatából egy fehér, kőporos járószint maradt fenn. 1894 után a csarnok falait és pilléreit visszabontották, majd a Budai Vigadó pincéinek építéskor azok föld alatti részét is megsemmisítették, csak az udvarban maradtak meg a falak.

Mi is volt ez az épület és miért fontos számunkra? 1244-ben Buda városa árumegállító jogot kapott IV. Béla királytól, ami a városban áthaladó távolsági/külhoni kereskedőket arra kötelezte, hogy a városban megálljanak és áruikat a város polgárainak megvásárlásra ajánlják (árumegállítási jog). 1361 és 1365 között I. Lajos király biztosította Budának a külkereskedelmi áruk lerakodási jogát (lerakati jog). Kicsit később, 1398-ban Zsigmond király előírta, hogy a bécsi, német, lengyel, cseh, orosz, porosz és olasz kereskedőknek a városban meg kell állniuk és áruikat (keleti fűszerek, selymek, bársonyok, posztók, vásznak, ötvös-termékek, réz- és vasárak) a városban le kell rakodniuk és el kell adniuk. Az 1405 és 1420 között írt Budai Jogkönyv már létező és működő épületként ír a budai árulerakatról (405. §.).

Sajnos nem tudjuk, hogy pontosan mikor épült fel az első csarnoképület (Kaufhaus). Az ásátáson már a feltételezhetően második árulerakat falait találtuk meg, amit a 15. század közepén emeltek. 1587-ben Reinhold Lubenau német követ maga is járt a – még a török korban is – kereskedelmi csarnokként használt házban és útleírásában írt a kőpilléres épületről. 1686 után a házat a visszafoglalási ostromok megrongálódott falai miatt átépítették, földszintessé alakították. A 18. és 19. században katonai szertárként használták és ágyútalpakat is raktároztak itt. A ház néhány fényképen is látható, többek között az 1876-os árvízről készült felvételeken és Klösz Györgynek a Vízivárosról készült nagy látószögű képein.

A lerakat hosszú falát az ideai építkezés során nem bontották el, a nagyméretű pince pedig – reményeink szerint – a Vigadó kibővített pincéjében látható és bejárható lesz.

Benda Judit



Rekonstrukció az árucsernokról (Fotó: Fodor Zsolt)

Kalandozás a Nemzeti Múzeumban

„tárgy. történet. etc. – betűk. letters.”

Meghívójuk az első országos szintű múzeumunk patinás falai között március 9-én a „tárgy.történet.etc.” című rendhagyó „kiállítás-sorozat első fejezetének” (a betűk. letters) megnyitójára, a Nobel-terembe kalauzolt miniket. Az ide érkezőknek Prievara Tibor középiskolai tanár

hangsúlyozta, hogy nem kiállítást nyitnak meg, hanem valójában egy programsorozat kezdetét indítják el.

Gyakorlatilag a Magyar Nemzeti Múzeum ál-



landó kiállítása egy témakört kiemelve érdeklődést felkeltő formában mehetnek végig látogatóik. Ezáltal „tudományos, ismeretterjesztő és múzeumpe-

dagógiai programokat” szerveznek, első alkalommal a betűk felhasználásával.

Kezdeményezésük révén a program lehetséges útvonalain résztvevők most a Kárpát-medencében fennmaradt írásokkal és sokféle formájú és anyagú hordozóikkal ismerkedhetnek meg az őskortól napjainkig – miközben újszerű megközelítésben szemlélhetik a múzeum állandó kiállításait.

Mi vagyunk ők

Háromezer év a múzeumban

● folytatás az első oldalról

éves időutazás végén a Hunyadi Mátyás udvarába csempészett reneszánsz hangulat felidézésével jut el a végkifejletig.

A főtörténetekhez szorosabb-lazább szállal számos kultúrtörténeti tudásmorzsa kapcsolódik, amelyekken keresztül a mai Angliától Törökországig bebarangolhatjuk Európát.

A színes történelmi tablók-ról sok egyéb mellett az is kiderül, hogy a gallok nyaká-

ba szakadhat-e az égbolt, értékesnek számított-e egy



Római interiőr
(Fotó: Komjáthy Péter)

balkezes gladiátor, mi volt a „hullaszinát”, és ha már Shakespeare elmulasztotta megemlíteni, most mindenki választ kaphat az oly sok álmatlan éjszakáját okozó kérdésre: miért gyűlölte egymást oly engesztelhetetlenül Rómeó és Júlia családja. Ismert-e már Róma titkos neve, mi volt Domitianus császár két kedvenc időtöltése, és egyáltalán: ki az a Pasquino?

Az elmesélt történeteket izgalmas műtárgyak, számos kép és karikatúra színezi, de a kiállítás nemcsak a szemnek szól. Tapintható műtárgymásolatok teszik kézzel foghatóvá a múltat. Akinek

kedve tartja, akár honfoglalónak is beöltözhet, sőt, feszíthet a magyarság védjegyének számító hátrafelé íjazás büszke pózában. Biztonságos távoból szemlélheti Pompeii pusztulását, és ha szorgalmasan olvas, arra is választ kap, mit keres a kiállításban egy 20. századi nápolyi vizelde. Persze, ugyanúgy nem működik, mint a nápolyiak.

A figyelmes olvasó észreveheti, hogy a történetek ismeretlenül is ismerősek. És ha a szereplőkben olykor saját tükörképünket véljük felismerni, az sem egészen véletlen. Mert mi vagyunk ők.

Budai Balogh Tibor

Hegyvidék helytörténeti konferenciája

A Királyhágó téri Hegyvidék Galéria kiállítótermében köszöntötte december 13-án Pokorni Zoltán polgármester a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény által szervezett, az Első világháború a Hegyvidéken című helytörténeti konferencia résztvevőit.

Másfél éve már ismertettük a kerületi gyűjtemény időszaki tárlatát, amely a konferenciával azonos témát feldolgozva a Hegyvidék és a „Nagy Háború” címmel nyílt meg 2016 májusában. Most

– más kerületi gyűjtemények számára is ajánlható időszak kiállítási következményként – ennek a témakörnek konferencia szintű feldolgozásán vehettünk részt.

A konferencia délelőtti előadásai a Nagy Háború Budapestjének csökkenő életszínvonaláról, az 1918-as nyári ötnapos sztrájkjéről (Bödök Gergely történész), a Magyar Optikai Művek első évtizedeiről, hadimegrendeléseiről, 1917-től katonai felügyelet alá vonásáról

(Molnár Álmos segédmuzeológus), és a Böszörményi úti Csendőrlaktanya történetéről (Balázs Attila történész) szóltak. Délután a Farkasréti temető első világháborús katonasírjairól és az első világháborús kerületi emlékművekről emlékeztek meg.

Várhatóan a Hegyvidéki História sorozatában publikálásra is fognak kerülni a konferencia előadásai, mely-



Pokorni Zoltán polgármester és Balázs Attila (jobbra), a konferencia szervezője

nek szervezője és levezető elnöke Balázs Attila, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria vezetője volt.

Budapesti magánszemélyek és családok írott emlékeit, irathagyatékait gyűjti Budapest Főváros Levéltára a CivilArchiv Projekt keretében azon célból, hogy a jövőben is megismerhető legyen a mindenkori fővárosi lakosok hétköznapi élete, társadalmi mobilitása, kapcsolatrendszer, gondolkodásmódja, érzésvilága, magatartása, illetve szokásaik.

Legyen szó magánlevelezésekről, naplóról, fényké-

pekről, okmányokról, iskolai, munkahelyi vagy háztartási iratokról, illetve egyéb személyes és családi dokumentumokról, mindezek gyűjtésében a fővárosiak együttműködésére támaszkodnak. Irathagyatékok megtekintése, felmérése és átvétele végett a levéltár két munkatársához lehet fordulni: dr. Nagy Ágnes

CivilArchiv Projekt

Budapest Főváros Levéltára

(nagyagnes@bparchiv.hu; 298-7642), illetve dr. Horváth J. András (horvath@bparchiv.hu; 298-7547; 06-30-313-5675).

Budapest Főváros Levéltára a megszűnt fővárosi egyesületek, alapítványok iratainak gyűjtésével is foglalkozik, hiszen ezek segítségével feltárható a fővárosi lakosok társadalmi szerep-

vállalásával, civil tevékenységével, illetve alulról szerveződő kisközösségeivel kapcsolatos élete. Egyaránt fontosak lehetnek a működéssel kapcsolatos iratok, összefoglaló jelentések, visszaemlékezések és fényképek, amelyek összegyűjtésében a levéltárosok szintén a fővárosi lakosok segítségét kérik. Ezt a feladatot már Györgyi Csaba (gyorgyics@bparchiv.hu; 298-7663) végzi.

Györgyi Csaba

„Málenkij Robot” Emlékhely

Kiállítás a Ferencvárosban

● folytatás az első oldalról

ítélet nélkül kényszermunkákra elhurcoltak közül 300 ezer magyart ezen a pályaudvaron keresztül vittek a GULAG/GUPVI táboraiba.

Tárlatuk megnyitóján Varga Benedek, a MNM főigazgatója köszöntötte a meglenteket, majd dr. Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériuma parlamenti államtitkára emlékezett meg az elhurcoltakról: Aki szerencsésebb volt, az hazatért, aki nem volt szerencsés, arról ma sem tudjuk, hol nyugszik. Debrecen, Szeged, Miskolc és Pécs tel-

jes lakosságával azonos számú, mintegy 800 ezer embert, azaz minden 12. magyart elhurcolták. Közülük többszázeken sohasem tértek haza. Az Országgyűlés 2012-ben nyilvánította november 25-ét a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapjává.

Az emlékhely előtt felállított pavilonban az államtitkári megnyitót követően két egykori fogoly, Berghoffer Róbert és a már 90 éves Kerényi Lajos piarista szerzetes, a Külső-Ferencvárosi Szent Kereszt Plébánia korábbi vezetője emlékezett

meg szovjetunióbeli viszontagságairól.

Az egykori bunker atomtámadás ellen is védő közel két méter vastag vasbeton falai négy szintjén találkoznak a kiállítás szűk tereivel. Itt elevenedik fel az orosz „málen-



Az emlékmű egyik „vasúti kocsija”

kaja rabota”, magyarul „kis munka” világa. Bunkerünk egyes helységeiben tematikusan is elkülönülő témakörök kerülnek ismertetésre. Az ostrom utáni időszakot, a polgári lakosság deportálásának folyamatát és a hazai fogolytáborokat, a Kárpát-medence egészére kiterjedő politikai és etnikai deportálásokat, a szovjet munkatáborok életét, az elhunyt áldozatok kevés számú sírját, a hazatérés pillanatait idézik fel. Az utolsó teremben a túlélőkkel készített interjúkkal és az eseményeket feldolgozó könyvekkel találkozunk.

A Magyar Nemzeti Múzeum az emlékhelyről egy A/5-ösnél nagyobb, fekvő for-

mátumú kiállítási ismertetőt is készített, melynek szerkesztése Balahó Zoltán munkáját dicséri.



Szovjetunióban történt viszontagságairól a 90 éves Kerényi Lajos piarista szerzetes emlékezik



A ferencvárosi bunker egyik kiállítási tere

Költözik egy múzeum

Új állandó kiállítás, látványraktár...

● folytatás az első oldalról

los megnyitót a következő fázis elkészülésekor fogjuk megtartani, de addig is szeretnénk elérhetővé tenni a már elkészült részeket. Amikor ezt a külső felújítás lehetővé teszi, előzetes bejelentkezéssel látogathatóak lesznek a már elkészült részek.

A gyűjtemény negyedszázada került a Havanna-lakótelepre, egy iskola melléképületébe, ahonnan az elmúlt évtizedekben egyre jobban kiszorult. Ma már kiállítótermei, nagytárgyi és kép-

zőművészeti raktárai a kerület több pontján, különböző épületekben találtak otthon-



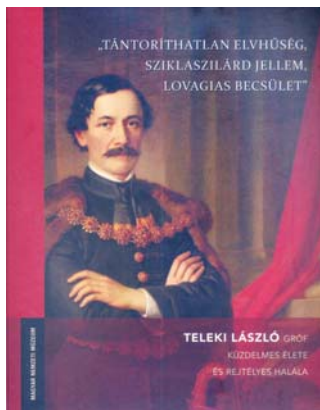
Tematikus rend a látványraktárban (Fotó: Tomory Lajos Múzeum)

ra. Most végleg elhagyjuk az egykori főépületet, 2018-ban ugyanis az időközben múzeummá alakult intézmény kistárgyi, textil és dokumentum raktárai, irodái és könyvtára a Tomory Lajos

Múzeum főépületébe, a Herich-Kiss villába költöznek.

Megkezdődött a csomagolás. Nem kis munka vár ránk, több ezer kötet, tárgy, fotó, dokumentum csomagolása, szállítása, az új épület raktári rendjének kialakítása hatalmas, ámde örömteli kihívás elé állítja az intézmény munkatársait. A költözés ideje alatt külső kiállítótermeink (Múzeumsarok, Kossuth téri Pavilon Galéria, Havanna kiállítóterem) továbbra is várják az érdeklődőket, kutatószolgálatunk viszont csak korlátozottan vehető igénybe: telefonon vagy emailen szolgáltatunk adatokat, a helyben kutatás szünetel.

Heilauf Zsuzsanna



Stílusosan a Magyar Nemzeti Múzeum patinás Széchenyi-termében került bemutatásra február 13-án a Magyar Nemzeti Múzeumnak köszönhetően 500 példányban kiadott reprezentáns album „Tántoríthatatlan elvhűség, sziklaszilárd jellem, lovagias becsület” Teleki László gróf küzdelmes élete és rejtélyes halála címmel.

Teleki születésének 200. és halálának 150. évfordulóján a Magyar Nemzeti Múzeum Teleki László-émlékkiállítását (2011-ben) szervezett – ismertette *Debreczeni-Drop-*

Tántoríthatatlan elvhűség...

Teleki László gróf küzdelmes élete és az utókor

pán Béla, a kötet szerkesztője. Megrendezését az indokolta, hogy az 1860-as októberi diplomával összehívott országgyűlésre a Nemzeti Múzeum dísztermében került sor, és Telekit halála után a nemzet és az országgyűlés halottjaként a múzeum előcsarnokában ravatolták fel. A tárlathoz kapcsolódó egynapos tudományos konferencia előadói beszámoltak a Teleki-kutatások újabb eredményeiről – az itt elhangzott előadások alapozták meg e kötetet, kiegészítve a konferencia és a kiadás közötti legújabb kutatások eredményeivel, valamint Hermann Róbert és M. Lovas Krisztina tanulmányaival.

A Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, *Varga Benedek* köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a Teleki-kiál-

lítás a múzeum egyik leg sikeresebb tárlata volt. *Csorba László* a *Kovács Béla* által rendezett, 2011-ben készült kisfilmre (Teleki László, az országgyűlés halottja) hívta fel a figyelmet, mely ezt követően levetítésre került. (A könyv CD melléklete is tartalmazza, a Pesti helyszínelők 1861/2011 c. rövidfilm-mel együtt.)

Részletes könyvismertetésben *Szörényi László* irodalomtörténész, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének ny. igazgatója jóvoltából részeshülhetek a bemutató résztvevői. Egy átfogó kép felvillantását követően sorra vette a kötet tanulmányait, melynek 15 szerzője a korszak és Teleki László életének elismert kutatója volt.

Telekiről ifjúkori kép nem maradt fenn. Felnőttkori képei alapján rekonstrukcióját

König Frigyes egyetemi tanár végezte el, és mutatta be munkája eredményét a bemutatató termében.

Közel 350 oldalas, műnyomó papírt alkalmazó kötetünk mintegy 300 fotója kiváló képminőségben látható. A korrekten lábjegyzetelt tanulmányok jó kiindulási alapot adnak későbbi kutatók számára is. Függelékében a gróf halála után 1861-ben felvett vizsgálati jegyzőkönyvekkel, a közölt képek tulajdonosainak listájával és 13 oldalas irodalom- és rövidítésjegyzékkel szembesülhetünk.

Elmondható, hogy a Teleki László életét és halálát tárgyaló kötet jelentős segítséget nyújt a napjainkban sem kellően elismert gróf megismeréséhez, és Széchenyi István, Batthyány Lajos, Kossuth Lajos, Deák Ferenc mellett a reformkor nagyjai között a nemzeti emlékezetben való megőrzéshez.

gábrriel

Ferencváros metszeteiken

Százötvennél több illusztráció – réz-, acél- és fametszetek, könyvnyomatok...

A kétezres évek elején megjelent kétkötetes reprezentatív helytörténeti kiadvány válogatását jelentette meg – a sikerre való tekintettel – 2017-ben Budapest Főváros IX. kerület Ferencváros Önkormányzata. *Gönczi Ambrus* és *Winkelmayer Zoltán* szerkesztették az albumot, mely Ferencvárost ábrázoló metszeteket tartalmaz a városrész történetének kezdeteitől nagyjából a 20. század első évtizedéig.

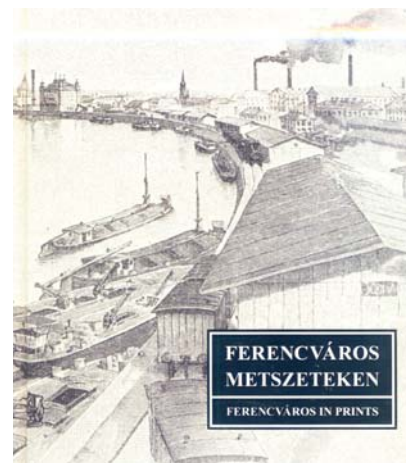
Helytörténeti képeskönyvük olyan réz-, acél- és fametszeteket, könyvnyomtatásokat más sokszorosító eljárással készült ábrázolásokat gyűjt egybe, melyek a kerület múltjának minél szélesebb körű megismerését segítik.

Egy-egy kép mellett rövid, lényegre törő ismertetést olvashat az érdeklődő. Ferencváros jelentős turisztikai célpont, a szerkesztők az ide látogatókra is gondoltak: a szövegeket minden esetben angolul is közlik.

Válogatásuk a várostörténet különböző szegmenseit a teljesség igényével dolgozza fel: a művészi ábrázolások mellett kortárs közművelődési folyóiratok, építészeti szaklapok, reklámlapok, kalligrafikus számlák fejleceinek grafikáiból is válogat. Városi látképek, az első pesti lóverseny, a piaci élet a hétköznapok hangulatát vetítik elénk, de nem hagyják ki az 1838. évi nagy pesti árvíz pusztítását és a mentésben

részt vevő hősöket ábrázoló művészi alkotásokat sem.

Reprezentatív kiadványuk sorra veszi Ferencváros ma létező, illetve csak nyomokban meglévő jelentős középületeit. Részletesen mutatja be a főváros egyik idegenforgalmi szempontból is fontos intézményét, az Iparművészeti Múzeumot. A hozzákapcsolódó művészeti iskola szakosztályait a Vasárnapi Újság egyik 1899. évi száma alapján szemlélteti az érdeklődők számára. Az Ybl Miklós tervezte Bakáts téri templom és a Fővámház épületeinek ábrázolásai vagy a már nem létező Elevátorház képei kü-



lönleges látványt jelentenek. Ferencváros ipari jellege sem marad ki a kötetből: a település híres malmainak, gyárainak épületei, igényes számlafejleceik egyedi érdekességek. A százötvennél több illusztrációt tartalmazó album magyarító szövegeit forrásmegjelölés, illetve a hozzájuk kapcsolódó irodalomjegyzék egészíti ki.

Sz. M.

Szórakoztatás és ismeretterjesztés

Székesfővárosi Állat- és Növénykert

Magyarország egyik legszínesebb, legsokoldalúbb intézménye volt a Székesfővárosi Állat- és Növénykert. Az állatkert 1907-ben került a főváros kezelésébe. A három évig tartó teljes körű átépítés során olyan intézményt hoztak létre a főváros vezetői, amely nemcsak a természettudományok oktatására, terjesztésére volt alkalmas, hanem az ország lakosainak kedvelt szórakozó helyévé is vált.

Az állatkert kulturális küldetésének betöltése érdekében zoológiai ismeretterjesztő üzemeket létesített (folyóirat, könyvtár, mozgóképszínház), és azokat a lehetőségeihez képest veszteségeségük ellenére is fenntartot-

ta. A szórakoztató szolgáltatásokra azért volt szükség, hogy az intézmény fenntartása minél kevesebb terhet jelentsen a fővárosnak. Ennek érdekében a magas színvonalú városligeti intézményben egy tulajdonképpeni szórakoztató üzem is létezett, amit a székesfővároshoz méltó módon működtettek.

Az állatkertben a gyermekeket játékokkal és tornaszerekkel gazdagon felszerelt játszótér várta, de az igazán különleges programot az állatokon való lovaglás lehetősége jelentette. A pónikon, lovakon, szamarakon és a téli idényben a kétpúpú tibeti tevéken való utazás mellett igazi kuriózumot jelentett az elefántháton való

sétautazás. A gyermekek másik kedvelt időtöltése a városligeti kertben a mesehallgatás volt. Az állatkert odafigyelt, hogy a nagyobb rendezvényeken, ünnepeken mindig legyen gyermekprogram és profi mesemondók szórakoztassák őket, sőt kísérletek történtek állandó mesedlutánok rendszeresítésére is.

Amikor Budapest sportéletére gondolunk, mint helyszín elsősorban nem az állatkert jut eszünkbe. Azonban 1945 előtt ez koránt sem volt így, ugyanis a városligeti kertben számos könnyed sportolási lehetőség adódott. Nyáron teniszezni, kocsit hajtani, lovagolni lehetett, míg télen korcsolya, ródli és szánpálya várta a látogatókat.

Az intézmény vezetői arra törekedtek, hogy a nyári idényben este, sőt késő éjszaka is legyen látogatottság, ezért színvonalas zenei produkciókkal vonzották be a közönséget. Az állatkerti



Minden korosztály sztárjai az elefántok voltak

hangversenyek komoly hírnévnek és népszerűségnek örvendtek az 1912-től 1950-ig terjedő időszakban.

Természetesen voltak olyan szórakoztató attrakciói is az állatkertnek, amik csak rövidebb ideig vagy egyáltalán nem voltak sikeresek (színházi előadások, céllövölde, balett bemutatók), de volt olyan funkciója is a városligeti intézménynek, amit nem a vezetői, hanem a látogatóközönség adott neki. Ugyanis a városligeti állatkert nemcsak kedvelt, de hírhedt randi hely is volt.

Mautner Zoltán



Fiáker az állatkert bejárata előtt (Archív képeslapok: Zempléni Múzeum, Szerencs)

November 15-én háromnapos konferenciát szervezett Budapest Főváros Levéltára, az MTA Történettudományi Bizottság Várostörténeti Albizottsága és az Urbs Magyar Várostörténeti Évkönyv Szerkesztősége Város – liget – köztér – szórakozás címmel.

A levéltár főigazgatója, dr. Kenyeres István köszöntőjében ismertette, hogy konferenciáik a Kárpát-medencei várostörténeti kutatások legfontosabb fórumává vál-

Városlakók rekreációs terei

tak. Általában 35 előadás hangzik el, a mostani konferencián félszáz előadás lesz. Konferenciájuk része a Liget egykor című kiállítás megnyitása, amelynek aktualitását adja, hogy 150 éves a FŐKERT, illetve elődje, az önálló pesti városi kertészet. Az egyre nagyobb számú pesti parkok miatt Pest Város Szabad Királyi Tanácsa 1867-ben ha-

tározattal döntött önálló városi kertészete alapításáról, a város fásítási ügyeinek és a Városligeti kertészetnek az elkülönítéséről – a FŐKERT Nonprofit Zrt. az így létrejött pesti kertészeti intézmény utódja

Budapest főpolgármester-helyettese, Szalay-Bobrovniczky Alexandra hangsúlyozta, hogy a Levéltári Napok keretében szervezett

emlétt VI. Magyar Várostörténeti Konferencia a szabadidő eltöltésének kulcsfontosságú helyszíneivel foglalkozik.

A konferencia három szekcióülésén a városi parkokkal, kertekkel egyéb zöldterületekkel, az utcákkal, terekkel, és a Városligettel foglalkoztak.

Az utolsó szekció témaköréhez kapcsolódott A Liget egykor című tárlatuk is, mely az első konferenciánap végén nyílt meg.

Akik Budapestet építették

Kiállítás a Vármúzeumban

Március idusa előtt az utolsó jelentős helytörténeti vonzatú kiállítás megnyitóját március 13-án a Budapesti Történeti Múzeum (BTM) Vármúzeumának Metszettárában (I. emeleti kiállítóhelye) tartották Akik Budapes-

A BTM és a Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény (Magyar Képzőművészeti Egyetem – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium) közös kiállítása bejáratánál a budapesti Millenniumi Földalatti építésének egyes része-



A rajzképzés gipsz mintaanyagai

tet építették – Építészeti és izlés a 19–20. századi iparosoktatásban 3.0 címmel. Alcímünk végén a 3.0-ás feltüntetés kivételesen arra utal, hogy ez egy kiállítás harmadik változata. Elődjeit 2015 októberében a belvárosi Petőfi Sándor utcában működő FUGA Budapesti Építészeti Központban, majd 2017-ben a párizsi Magyar Intézetben – itt Ceux qui ont construit Budapest címmel – nyitották meg.

it és felszíni építményeit bemutató fotókkal szembesülünk, Klösz György munkáival. Tárlatuk törzsanyaga a 19. század második felétől indított iparos képzés mintaanyagait tárja elénk, melyek lehetővé tették századfordulós épületeink európai színvonalú megvalósításában közreműködők oktatását.

Milyen mögöttes erők mozgatták ezt az építészeti teljesítményt? – tette fel a kérdést Sisa József művé-

szettörténész a kiállítást megnyitva. Az 1860-as, 70-es évektől ható historizmus építészeiről monográfiák sora jelent meg, most a 2. és 3. vonalba tartozókkal is már foglalkoznak. A 19. század a modernizálás kora volt, ehhez illeszkedett az építészet oktatása és a művészet európai szintre hozatala hazánkban.

1871-ben a politechnikum műegyetemévé vált, 1880-ban alapították az iparművészeti tanodát, 1896-ban az Ipartanoda önálló lett és összeköltözött az Iparművészeti Múzeummal – adta meg a feleletet.

A tárlaton bemutatottak a várost építő iparosok művészi szintű rajzképzésének mintaanyagaiból tár elénk egy válogatást – gipszminták, sokféle sokszorosító technikával készült mintalapok, külföldi építészeti kiadványok és műlapjaik segítették 1886 és 1946 között az oktatást. A BTM főigazgatója, dr. Farbaky Péter a Metszettár adottságaihoz igazított kiállítás közreműködőinek mondott köszönetet, elsőként említve a tárlat kurátorát, dr. Katona Júliát (a Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény vezetője és a BTM munkatársa) és társkurátorát, Nagy Barbarát (művészettörténész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium művészeti igazgatója).

g. t.



A kiállítást Sisa József, az MTA BTK Művészettörténeti Intézet ny. igazgatója nyitotta meg

ték 1886 és 1946 között az oktatást. A BTM főigazgatója, dr. Farbaky Péter a Metszettár adottságaihoz igazított kiállítás közreműködőinek mondott köszönetet, elsőként említve a tárlat kurátorát, dr. Katona Júliát (a Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény vezetője és a BTM munkatársa) és társkurátorát, Nagy Barbarát (művészettörténész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium művészeti igazgatója).



Mintalapok, külföldi építészeti kiadványok és műlapjaik

A Kommunizmus Áldozatainak Emléknapja

Budapesten számtalan helyen és sokféle módon emlékeztek meg a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapjáról. A kerületi szintű megemlékezések közül egy rendezvénysorozatot emelhetünk ki: Újpest Önkormányzata február 25-én a kommunista diktatúrák emléknapja alkalmából az elesett és kivégzett mártírok tiszteletére három helyen szervezett egymás után megemlékezést.

Elsőként a Deák Ferenc utca 23. számánál az 1919-es Tanácsköztársaság újpesti áldozatairól emlékeztek meg. Ezt követően a Mártírok utca 58. számú ház falán elhelyezett emléktáblánál (felirata: Emlékeztetőül az 1945-ben német hangzású nevük miatt a hazai és szovjetunióbeli lágerbe elhurcolt újpesti lakosok szenvedéseire Állította: Újpest Önkormányzata 2011) volt a nagyobbik megemlékezés. Ezen Szöllősy

Marianne, a Neogrády László Helytörténeti Gyűjtemény vezetője konferálása és bevezetője mellett az ünnepi beszédet dr. Zsigmond Barna Pál, Újpest alpolgármestere tartotta. Harmadik helyszínükön, az Újpesti Polgárcentrum patinás Tükörtermében az Újpesti Városvédő Egyesület vezetőségi tagja, dr. Nyárs Csaba beszélgetett dr. Halassy Ilonával, vitéz Halassy Olivér olimpiai és Európa-bajnok lányával.



Szöllősy Marianne a Mártírok utcában



A galéria felvezető lépcsőfalai is már színházi hangulatot keltenek

Kétes múltú, börtönviselt vendéglős, aki Erzsébetfalván kezd új életet és zenés kávéházat, hétvégi orfeumot működtet. A gazdag bélyegzőgyáros kisebbik fia, aki egész örökségét veri el négy hónap alatt, hogy Erzsébetfalván színházat csináljon, majd detektívnek áll. A sztrájkoló zenekar, melynek tagjai előadás közben felállnak és otthagyják a színházat. A helyi hivatalnok dilettáns darabjai, amiket kötelező előadni. A helyi műkedvelő „sztárszínésznő”, akit kötelező szerepeltetni. A színgazgató, aki megszökik a teljes gázsíval és egy szanatóriumból viszik el a rendőrök. A Rómeó és Júlia előadás, melyre csak néhány ember ment el, miközben a közelben a cirkuszi birkózáson tömegek szorongtak. A fiatal színésznő, aki kétségbeesztő anyagi helyzete miatt nekikeseredve

megmérgezte magát előadás közben. Ilyen és ehhez hasonló történetek tarkítják a Múzeumok Őszi Fesztiválja programsorozatába illeszkedő legújabb helytörténeti és egyben színháztörténeti tárlatot, mellyel a Pesterzsébeti Múzeum várja látogatóit.

A Gaál Imre Galéria emeleti kiállítótermében 2017. október 11-től 2018. április 15-ig tekinthető meg a „Színről színre – A színdarabok kezdetei Erzsébeten” című tárlat, mely az erzsébetfalvai, majd pesterzsébeti színdarabok történetét meséli el nagyjából 1895-től 1930-ig – a helyi színházi élet első 35 évét ismertetve meg a látogatókkal.

Ez a kiállítás több éves kutatómunka eredményeként született meg, hiszen sem a helytörténeti, sem a színház-



A látogatók beülhetnek az öltözőbe is

Ferencvárostól Újpestig

Emléktábla a fővárosi lóvasúti közlekedésnek

A mai Kálvin (korábban Széna) tér és Újpest között közlekedő lóvasút a menetrend szerinti fővárosi közúti vasúti közlekedés első eleme volt. December 13-án emléktáblát állítottak az An-

gyalföld és Újpest határánál fekvő egykori végállomás, a lóvasúti indóház falán. Ezen az emléktáblán a lóvasút útvonalát is feltüntették: „...a mai Kálvin tértől a Múzeum és Károly körúton, a Bajcsy

Színről színre

A színdarabok kezdetei Erzsébeten

történeti szakirodalomban nem olvashatunk két-három mondatnál többet a korszakról. Így eddig teljesen ismeretlen színházi kezdeményezéseket, helyi színgazgatók és színészek portréit, hagyatékaikat, érdekes anekdotákat, fényképanyagot ismerhetnek meg a látogatók izgalmas installációban. Az Országos Széchényi Könyvtár

történeti és színháztörténeti különlegességek.

Középpontjában az Erzsébetfalvai Műszínház, majd Erzsébet Színház épületének története áll, melyről egyetlen fénykép sem maradt fent és alig van már olyan lokálpatrióta, aki emlékszik, hol is állt ez a faépítmény. A tárlat mégis megpróbálja felidézni a korszak színházi hangula-



Baloldalt az Erzsébet Színház makettje

Színháztörténeti Táratól kölcsönzött, még soha be nem mutatott plakátok igazi hely-

tát: a színház makettje remélhetőleg a gyerekek kedvence lesz, a látogatók felmelegedhetnek a színpadra és beülhetnek az öltözőbe is. Mindezzel elképesztően sok új információval gazdagodhatunk: pezsgő színházi életet, rengeteg színpadi próbálkozást, színgazgatói csődöt, nézői és városvezetői érdektelenséget, kabarét és operettet minden mennyiségben, és persze megannyi izgalmas történetet fed fel előtünk ez a kiállítás.

Benyovszky Tóth Anita



Zsilinszky és Váci úton át Újpestig közlekedett.” Az emléktáblát a Magyar Közleke-

dési Közművelődésért Alapítvány állította, anyagi háttérét példás összefogás teremtette meg: „Támogatta Budapest Főváros Önkormányzata, IV., V., VI., VII., VIII., IX., XIII. kerületek Önkormányzatai, BKK, BKV Zrt., Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, Újpesti Városvédő Egyesület”.



RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Az egyesület Elnöksége üléseit december 7-én és március 21-én székhelyén, a Neogrády László Helytörténeti Gyűjteményben tartotta.

A decemberi ülésén elsőként a titkári tájékoztató hangzott el a korábbi történésekről: a *Balázs Attila* szervezte Budapesti Historiákról, az egyre keresettebb Városunk számairól, a Budapesti Helytörténeti Portál működéséről, a sárospataki Országos Honismereti Akadémián való részvételről, a Honismereti Szövetség támogatásának köszönhetően a nemzetiségi konferencia előkészítéséről.

Ezt követően az egyesület elnöke, *Breinich Gábor* terjesztette elő a Társaság 2018. évi tevékenységére javaslatát – ez ismert rendszeres tevékenységeink mellett az április 19-én megrendezendő Genius loci – Budapest és a nemzetiségek című

konferenciával bővült az előző évekhez képest.

Szokás szerint a Városunk felelős szerkesztője számolt be a kiadvány 2017. évi eredményeiről, gazdasági helyzetéről, a szerkesztőbizottság javaslatainak megva-



A Magyar Történelmi Társulat 1867-es alapításáról dr. Frank Tibor egyetemi tanár, az MTA levelező tagja tart előadást a Budapesti Historián

lósulásáról, majd javaslatok hangzottak el a 2018. évi számok tartalmára.

Társaságunk Elnöksége márciusi ülésén a titkár tájékoztatója hangzott el: a Budapesti Historiák előadóestjei, az áprilisi nemzetiségi konferencia ismertetése, a Városunk számainak megjelenése és anyagi háttere, a Budapesti Helytörténeti Portál működtetése, az egyesület 13 éves, lassan működésképtelenné váló

ellenőrzésének tapasztalatairól. Az egyesület székhelyén március 6-án tartott ellenőrzésük során megállapították, hogy 2017-ben a Társaság az Alapszabályában rögzített feltételeknek, valamint a közhasznú szervezetekre előírt szabályoknak megfelelően működött. A nyilvántartások, az adminisztráció, a pénzügyek kezelése színvonalasan lett ellátva, és a Társaság nyereséges évet is zárt.

A közgyűlés előkészítéseként írásbeli előterjesztés formájában megvitatták a 2017. évi egyesületi beszámolót és 2018. évi terveket. Végezetül foglalkoztak a tagdíj nagyságával, a győri, XLVI. Országos Honismereti Akadémia (2018. július 1. és július 6. között) előkészítésével, a Honismereti Szövetség kitüntetéseiire javaslatokkal (Honismereti Munkáért emlékéremre *Bihari József*, Honismereti Munkáért Emléklapra *Fericsán Kálmán*, *Maczó*

Balázs, *Millisits Máté* került felterjesztésre). Bejelentették, hogy a Városunk első száma kiadásának 20 éves jubileumáról a Budapesti Historiák márciusi ülésén emlékeztek meg, és a kiadványról alapító szerkesztője, *Gábor Tibor* április 20-án, a gödöllői XVII. Országos Honismereti Kiadványszerkesztői Konferencián tart előadást.

Budapesti Historiák

A Budapesti Honismereti Társaság és Budapest Főváros Levéltára Budapesti Historiák című előadóest-sorozatát minden hónap lehetőség szerint első szerdai napján, délután 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Május 2.

– A XX. század Dérynéje – 125 éve született Bajor Gizi
Előadó: *dr. Gajdó Tamás* tudományos főmunkatárs
– *Legszebb város Budapest*

– a főváros a régi társasjátékok tükrében

Előadó: *Molnár Borbála Eszter* gyűjteménykezelő

Június 6.

– Szórakoztatás és ismeretterjesztés

a Székesfővárosi Állat- és Növénykertben

– Előadó: *Mautner Zoltán* segédlevéltáros

– 50 éves a Budapesti Közlekedési Vállalat

– Előadó: *Vidák Judit* muzeológus

számítástechnikai eszközparkja, a tisztújító közgyűlés előkészítése – a Jelölő Bizottság elnökéül *Gaál Károlynét*, tagjainak *Boda Sándort* és *Bóta Piroskát* kérték fel.

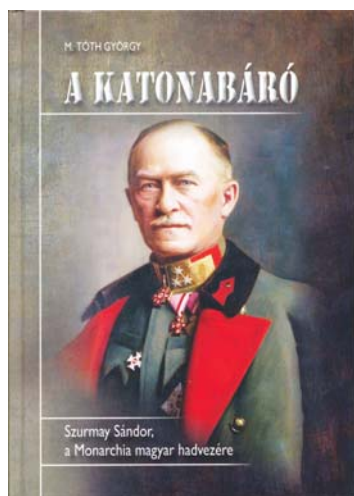
Az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság képviseletében *Fericsán Kálmánné*, a bizottság elnöke számolt be a Társaság 2017. évi tevékenysége és gazdálkodása

Műhelytitkok és emlékképek

A Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely február 28-án nyitotta meg az Emlékképek II. című kiállítását a Hermina úti Lipták Villában. Főbb témakörei a villákban rejlő helytörténet, az ipartörténeti mozaikok (gyárak, üzemek, műhelyek), és a magyar népi kultúra zuglói őrzői voltak. Nem csupán tárlatokkal, de havonta Műhelytitkok elnevezéssel előadásokkal is ad betekintést a kerület kulturális örökségébe – így április 9-én Ráday Mihály „Értékmérés: a körhintától a Népstadion szoborparkjáig” című előadására a Vezér úti Cserepesházba várták az érdeklődőket.

Szurmay Sándor, a katonabáró

A monarchia magyar hadvezére



Honvéd nyugdíjazott olvasószerkesztője belülről ismeri a katonai pályát. Művében hitelesen mutatja be a katonai hivatását maximálisan komolyan vevő Szurmay útját a Ludovikán kapott hadnagyi rangtól a honvédelmi miniszteri tisztségig, a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjének kiérdemlésétől a katonairói, közéleti tevékenységéig.

Szurmay katonai karrierje kihatással volt az ország történelmére, magánélete viszont Mátyásföldhöz is kötötte, ezért a helyi történelem szerelmesei is csemegézhetnek a kötetben. A szerző újságírói szívóssággal és történészi pontossággal kutatta fel a levéltárak, gyűjtemények, családi visszaemlékezések ide vonatkozó anyagát. A kötet nem csak hasznos, hanem igazi könyv is, jó kézbe venni, olvasmányos a stílusa, közel száz illusztráció gazdagítja, korabeli képek, térképek, iratok erősítik a leírtakat.

A kötet nem került forgalomba, de korlátozott számban kapható a Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központban (Budapest XVI. ker., Veres Péter út 157., tel.: 604-8391).

Széman

„Kettő az egyben” kiadvány látott napvilágot a közelmúltban. M. Tóth György könyve, „A katonabáró – Szurmay Sándor, a Monarchia magyar hadvezére” címmel megjelent kötete egyaránt számot tarthat a történelmünk iránt általában érdeklődők és a XVI. kerület helytörténetére kíváncsiak figyelmére. Az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár és Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzata által közösen kiadott, szép kiállítású mű vitéz báró uzsoki Szurmay Sándor nyugállományú vezérezredes, az „Uzsoki hős” életútját kíséri végig számtalan illusztrációval.

A szerző, a mátyásföldi illetőségű M. Tóth György katona-újságíró, a Magyar

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrövidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a Budapesti História 131 előadásának szerkesztett változatait.

Csak ezekért!

Lokálpatrióták figyelem!

Filmvetítésektől a mobiltelefonos helytörténetig

A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény „moziterme” már lehetővé tette, hogy ott fővárosi viszonylatban is egyedülálló közgyűjteményi tevékenységet valósítsanak meg – a Ferencvároshoz vagy Budapesthez kapcsolódó archív filmek, filmhíradók rendszeres vetítését. Alkalmanként helytörténeti sétákra is invitálják a ferencvárosi lokálpatriótákat (pl. Gregersen család vagy az irodalmárok lakóhelyére), de érdeklődést keltő előadásteket is szerveznek – nemrég az ostrom alatt álló Ferencváros mindennapjait Barsy Laurával, egy filmvetítéssel egybekötött beszél-



getésen idézték fel. Vendégük dédunokája annak a Barsi Irmának, akinek az 1944-45-ös ostromemlékeit, naplóját 2016-ban Pince-napló címmel adták ki. Talán említeni sem érdemes, hogy a családi emlékek felidézését e kötet is segítette.

Március elején már a Belső-Ferencváros épített öröksége című, „okostelefonon” elérhető, interaktív, hangos, vezetett séta bemutatójára invitálták az érdeklődőket a helytörténeti gyűjteménybe. A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény és az MTA SZTAKI eLearning közös munkájának eredményeként már csak egy „okostelefonra” és egy letölthető szoftverre van szükség, hogy köztötségektől mentesen bárki, bármikor „vezetett” ferencvárosi helytörténeti séta résztvevője legyen.

Támogassa adójának 1%-ából a Budapesti Honismereti Társaságot!

A Budapesti Honismereti Társaság kéri tagjait és támogatóit, hogy minél többen ajánlják fel egyesületünk számára adójuk 1%-át. A támogatást működésünkre, a „Városunk – Budapesti Honismereti Híradó” 2018. évi számainak kiadására és terjesztésére használjuk majd fel. Egyben ezúton is köszönjük támogatóinknak múlt évi adóhozjárulásait!

Budapesti Honismereti Társaság Adószám: 19673903-1-41

1043 Budapest, Berda József utca 48.

Óbudai Múzeum

Vezető: Népešsy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

**Neogrády László
Helytörténeti Gyűjtemény**

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra.

**Ferencvárosi Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K-P: 12-18, Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10-14, Cs: 14-18 óra.

**Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

**Etele XI. kerületi Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Farkas Zsolt,
tel.: 204-6788; 06-70-682-2144,
cím: 1116 Bp., Gyékényes u. 45-47.,
nyitva: H-P: 10-19 óra.

**Hegyvidéki Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Balázs Attila, tel.: 06-30-259-1276,
cím: 1121 Bp., Zugligeri út 64.,
nyitva: Sze-V: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs:
Dr. Simonné Hortobágyi Zsuzsanna,
tel.: 06-30-453-3693,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

**Samodai József Zuglói Helytörténeti
Műhely**

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Millisits Máté
tel.: 220-6777; 06-70-675-8393
cím: 1146 Bp., Hermina u. 3.
nyitva: időegyeztetés alapján

**Rákospalota, Pestújhely és Újpalota
Helytörténeti Gyűjteménye**

Vezető: Ozsváth Gábor Dániel, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra

**Kertvárosi Helytörténeti
és Emlékezet Központ**

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Villányi Péter,
tel: 06-20-417-1956,
cím: 1165 Bp., Veres Péter u. 157.,
nyitva: H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra.

**Erdős Renée Ház Múzeális
Gyűjtemény és Kiállítóterem**

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693, fax: 256-9526,

cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa,
tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
nyitva: K-P: 14-18 óra,
páros heteken Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Múzeum

Vezető: Heilauf Zsuzsanna,
tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
cím: 1181 Bp., Margo Tivadar u. 116-118.
nyitva: K-P: 14-18,
Szo: 10-14 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K-Szo: 10-18 óra.

Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Molnár Krisztián,
tel.: 278-2747
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
nyitva: Sze: 8-14.30, P: 14-18,
Szo: 9-13 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Látogatás előzetes bejelentkezéssel:
Appel Péter – 06-20-447-8333)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona,
tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztás u. 105.,
nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

A „Tiéd a város” című városismereti kiadványsorozatban jelent meg *Izápy-Tóth Nikoletta* könyve Ferencváros önkormányzatának támogatásával – minden 3. és 4. osztályos tanuló megkapja a kerületben. A kötetet *Remsey Dávid* rendkívül szemléletes és szórakoztató rajzai illusztrálják, s köszönhetően a gazdag képi világnak, éppen úgy számot tarthat az olvasni még nem tudó óvodás korosztály érdeklődésére, mint az alsó tagozatos iskolásokéra.

A könyvsorozat kiadója, a KultúrAktív Egyesület célul tűzte ki az épített környezet

Ferencváros gyerekeknek

Játékos városismertető könyv

közvetítését, és megismertetését, amelyet innovatív módszerek kidolgozásával és alkalmazásával kívánunk átadni. Olyan projekteket kezdeményeznek és támogatnak, amelyek fokoz-

zák az épített környezet iránti érzékenységet, segítve ezzel a kritikus, elemző befogadást



és értelmezést a passzív szemlélődéssel szemben. Hazánkban az elsők között foglalkoznak az épített környezeti neveléssel, amely a környezeti nevelést kiegészítve és az elvárosiasodás jelenségére reflektálva vizsgálja és értelmezi a városi környezetet.

A Ferencváros gyerekeknek című városismereti könyv célja, hogy a tanulók játékos feladatok segítségével fedezzék fel saját városrészüket, és komplex képet kapjanak annak történetéről, értékeiről, intézményeiről és infrastruktúrájáról. A kiadvány kiegészíti az iskolai oktatásban viszonylag kevesebb szerephez jutó témaköröket: a helyismeretet és a helytörténetet. Emellett olyan általános, ám napjainkban nélkülözhetetlen témaköröket dolgoz fel, mint a személyes városkép, az épített örökség, a város és a természet kapcsolata, vagy akár a város működése az infrastruktúrától az intézményrendszeren át a kultúráig. Hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek saját maguk alkossanak véleményt a lakókörnyezetükről, képesek legyenek nézeteik megfogalmazására és közvetítésére, majd lehetőségeik szerint aktívan vegyenek részt épített környezetük formálásában.

Gönczi Ambrus

Budapest I. kerületében 1984-től klubszerű formában működött a Lánchíd Kör. A rendszerváltoztatás után egyesületi keretek között folytatta tevékenységét, kapcsolattartó

alelnöke *Praimajer Mária*. Január 27-én Julianus megemlékezést tartottak – hagyományait követve. Az Iskola utcai Jókai Anna Szalonban *Szabados György* történész, székesfehérvári múzeumigazgató előadását hallgatták „Szkítia három tartománya” – a

Lánchíd Kör

magyar-magyar kapcsolattartás Árpád-kori fejezeteiről címmel. Február 9-én *Vass Előd* történész, ny. levéltáros a Budavári Művelődési Házban Julianus barátról szóló előadásával várták az érdeklődőket. Február utolsó napján Bakonybélbe szerveztek látogatást a Budavári Általános Iskola tanulóinak. Április 24-én – ez is évről-évre visszatérő történet – a Schulek-lépcsőnél, a budavári Szent György-szobornál koszorúznak.

A város közepe

Vándorkiállítás és vetélkedő

A Tomory Lajos Múzeum 2015 őszén indította útjára „A város közepe – a pest-szentlőrinci Kossuth tér” című vándorkiállításához kapcsolódó vetélkedőt. Az iskolákba „házhoz vitt” programban 2017-ben öt iskola 44 osztálya, összesen 898 tanulója vett részt. 2018-ban az iskolák legjobb eredményt elért osztályait az önkormányzat jóvoltából egy-egy „bulicsomaggal” jutalmaztuk meg.

A bulicsomagot, azaz a közösen elvégzett munkáért járó elismerést öt osztály összesen 179 diákja kapja meg 2017-es teljesítménye alapján.

2018. március 1-én, csütörtökön 11 órakor az egyik résztvevő, az Eötvös Loránd Általános Iskola nyertes osztályának személyesen Galgóczy Zoltán alpolgármester adta át az ajándéksomagot. Ez volt a 2017-es forduló ünnepélyes zárása.



Az ajándéksomagot Galgóczy Zoltán alpolgármester adja át

A vetélkedő célja, hogy a kerületi diákok játékosan, érdekes feladatokon keresztül, önállóan, de egymást segítve dolgozzák fel a 14 tablóból álló vándorkiállítást, s így ismerkedjenek lakóhelyükkel.

A tablókiallításához három különböző feladatlapot dolgoztunk ki (alsósoknak, 5–6. osztályosoknak, 7–8. osztályosoknak), amelyeket a diákok csoportmunkában oldottak meg. A feladatlapok a felfedezést helyezik a középpontba, ugyanis a válaszokat a gyerekek a tablókön találhatják meg. Így miközben keresgélnek, észrevétlenül elmélyednek a kerület történetében, földrajzában, megismerkednek a Kossuth tér környékének nevezetes és fontos épületeivel, a park szobrai-

val és emlékműveivel. A feladatok több tantárgyi területre is kapcsolódnak a helytörténeten túl, például a matematikához és a vizuális kultúrához, Sőt tabletet használva a kiállításához készült online felületen is kell helyszíneket keresniük a gyerekeknek.

A mostani díjátadással nem zárul le a vetélkedő, 2018-ban is további iskolákba visszük el és jutalmazzuk a legjobb eredményt elért osztályokat.

Bukszár Zsanett



A legjobb eredményt elérők (Fotók: Tomory Lajos Múzeum)

A Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából sorozat 6. köteteként jelent meg 2017-ben Lukács Anikó értekezése (Nemzeti divat Pesten a 19. században) a magyar nemzeti hagyományok öltözködésben való megjelenésének igényéről. A 19. század 20-as éveiben induló reformkezdeményezések a nemzeti érzület előtérbe kerülésével jártak, a vesztes szabadságharc után ugyan a támogatói hangok elhaláltak egy időre, de a század közepétől ismét felerősödtek.

A Habsburg Birodalomban a nemzeti identitás megőrzésének egyik szimbolikus kifejezője lett a társasági viseletben a magyaros motívumok hangsúlyozása úgy a nők, mint a férfiak esetében.

Nemzeti divat Pesten

Öltözködés és nemzeti összetartozás a 19. században

„Vesszen el a faj, ki nemzeti érzelmek leghívebb kalauzát, a magyar öltönyt kacérságból vagy divatból elhagyni merészli!” – ezzel a határozott felszólítással fordult olvasóihoz 1861-ben a Vahot Imre szerkesztette Napkelet folyóirat. E kemény szavakat tanulmánya bevezetőjében idézi a szerző, s válaszol rá történeti, divattörténeti, néprajzi megokolásokkal. Részletesen tárgyalja korábbi történeti korok főúri és népviseletét, azok jellemzőit. Külön-



kiter a Védegylet által teremtett „divat” megjelenésére, a német és magyar szabók szakmai vitájára és a nők szerepére a nemzeti viselet elfogadtatásában.

A kor társadalmi témájú folyóiratainak erőteljes ösztönzése mellett az 1860-as évek egyik jelentős tervezőjének, Jámbor Endrének életrajzával, és divatdiktáló szabászati szaklapok bemutatásával is foglalkozik a szerző. A ruhák mindennapos használatát külön fejezetben ismerteti. „Az átöltözést, a német

(vagy más idegen) ruha magyarrá, esetleg a magyar ruha németre való cserélését akár egy nap alatt is többször kellett ismételni: az egyén, a társadalom részeként, folyamatosan alkalmazkodni igyekezett a szokásokhoz, az alkalomhoz, azokhoz a személyekhez, akikkel találkozni szándékozott...” – olvashatjuk. Befejezésként a szerző megállapítja: „a nemzeti öltözet éppen divatjelenség-volta miatt nem lett az egész, modern értelemben vett nemzet tulajdona – csak azok tudták követni, akik amúgy is megengedhették maguknak a divatok követését.” Lukács Anikó tanulmányát mintegy 50 fotó, részletes forrásjegyzék, névmutató, képjegyzék egészíti ki.

(szm)

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek projektje „Az én könyvtáram” programjában a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár által kezdeményezett Közraktár utcai Oktatási Központot és Projektirodát december 8-án adták át.

Ez a 268 négyzetméteren kialakított intézmény a következő években négy akkreditált tanfolyamon 440 könyvtáros és közgyűjteményi dolgozó továbbképzését, számukra a hazai és nemzetközi módszertani valamint kommunikációs ismeretek elsajátítását teszi lehetővé, továbbá irodáiban helyet kap a projekt szakmai stábjába is – hangsúlyozta Schanda Tamás János, európai uniós fejlesztéspolitikáért felelős államtitkár.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) létreho-

Az én könyvtáram

Könyvtárosok képzése Ferencvárosban



Dr. Fodor Péter kiemelten fontosnak tartotta a könyvtári és a múzeumi munkatársakkal való együttműködést

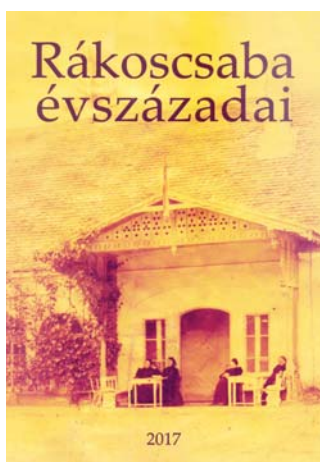
zásának és működésének történetét vázolta fel dr. Bagdy Gábor, pénzügyekért

felelős főpolgármester-helyettes, és bejelentette, hogy a 2018–2020-ban a FSZEK

koordinálja a könyvtári fejlesztéseket.

A könyvtári és múzeumi szakmai ismeretek átadását is lehetővé teszi ez a projekt – ismertette dr. Cseri Miklós, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója, a fejlesztés szakmai tanácsadója.

Az én könyvtáram program célja a társadalom műveltségi állapotának emelése diákok, pedagógusok, könyvtárosok bevonásával. Kilencven mintaprogramot ötven helyszínen újonnan kialakított országos könyvtári szaktanácsadói hálózat segíti megyénként két-két fővel – közölte dr. Fodor Péter, a FSZEK főigazgatója. Kiemelten fontosnak tartotta a közgyűjtemények munkatársaival való együttműködést, együttgondolkodást az oktatóbázis és projektiroda tevékenysége során.



Rákoscscaba évszázadai

Településüket 950 éve alapították

dásában megjelent Rákoscscaba évszázadai című monográfiát vehették kézbe a csabaiak. A 950 éves település történetét ismertető kötet sokban támaszkodik Szánthó Géza úttörő kiadványára, és az újabb kutatásoknak köszönhetően sok mindenben túl is lép azon.

Kiadásának anyagi hátterét Rákosmente Önkormányzata és tisztségviselői (polgármester, alpolgármesterek, két képviselő) támogatásai teremtették meg. Az igazi érdem azonban a négy szerző – tanulmányaik révén állt össze a település története. Puzsár Imre történész – aki egyben a Rákosmenti Múzeumbarát Egyesület elnöke is – a település-

történeti blokkok révén az államalapítás korától napjainkig tartó időszakot dolgozta fel. Egyben neki köszönhető Rákoscscaba nagyközség, majd a XVIII. kerület képviselő testülete tagjai, képviselői, tisztségviselői elöljárói, egyházi vezetői... neveinek (archontológia) közreadása is 1893-tól 2014-ig. Ennek jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni, példa nélküli a fővárosi kerületek elődtelepüléseit tekintve.

Településük egyháztörténeti anyagait Ádám Ferenc történész-muzeológus, az Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóhely vezetője állította össze, a korai időszakról napjainkig. Az

első rákoscsabai iskolától a rendszerváltásig tartó iskolatörténetet Szanyi Dezső tanár készítette. Egy rövid tanulmányával (A rákoscsabai polgári iskola) a 2016-ban elhunyt dr. Dombóvári Antal pedagógus, helytörténész, 2001-ig a Rákosmenti Helytörténeti Gyűjtemény kezelője is megérdemelt szerepet kapott a monográfiában.

Hozzáértők által összeállított településtörténeti monográfia született tehát Rákoscscabán. Talán csak egy névmutató hiányzik a könnyen kezelhetőségéhez. Kárpótolhat minket viszont közel ötszáz lábjegyzete, korrekt forrás, szakirodalom, internetes hivatkozásainak jegyzéke, és a fővárosi kerületeket és elődtelepüléseiket tekintve példa nélküli archontógiája.

Jelentős eseménynek adott helyet január 12-én a Rákoscscabai Községi Ház. Több mint száz éve, 1912-ben jelent meg az első, egyben eddig utolsó átfogó kiadvány Rákoscscaba községről a település református lelkészének, Szánthó Géza-nak köszönhetően. Ezen a napon viszont a Rákosmenti Múzeumbarát Egyesület kia-

Jászok a fővárosban

Feltárták elődszervezetük múltját

A jászok iráni lovas népe hazára lelt a Duna-Tisza közén. Hűségesen szolgáltak a magyar hadakban, jó földművesek lettek. Eredeti hitüket a kereszténységgel, a nyelvüket egy évszázad után a magyarral cserélték fel, de büszkék maradtak pusztai származásukra, régi dicsőségükre. Szerették a szabadságot, áldoztak is érte.

Ez az érzület a Budapestre szakadtakat is jellemzi – 1921-ben megalakították a Jászok Egyesületét, főleg a Budapesten tanuló jászsági diákok és az őket pártfogoló dr. Czettler Jenő egyetemi tanár, az MTA levelező tagja, és országgyűlési képviselő, földművelésügyi államtitkár részvételével. Kapcsolatot



építettek ki a jász településekkel, ahol sikeres úgynevezett „főkötős” bálákat rendeztek. 1946-ban sok más egyesülettel együtt tiltották be a Jászok Egyesületét, akkori elnökét, dr. Czettler Jenőt 1951-ben egy koncepció perben elítélték – a börtönben halt meg. 1991-ben élve a lehetőséggel újjáalakultak. Múltjukra emlékezve adta ki a Jászok Egyesülete a Jászságért Díjas dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna

munkájának eredményeként az 1921 és 1946 közti tevékenységükre emlékező szép kötetet (Jászok Egyesülete Budapesten 1921–1946), amely sok dokumentummal, képpel érdekes formában mutatja be az egyesület történetét, helyszíneit és szereplőit

Megtudjuk belőle az egyesület létrejöttének hátterét, olvashatjuk az alapszabályt, megismerjük rendezvényeik fajtáit. Éves formában áttekinthető az eseményeket a hivatalos értekezletektől a bálókig, juniálisokig, a nevezete-

sebb tagok életrajzát. Egyéni sorsok tükrözik a magyar történelem változásait, fordulatait. Bizony gyakran előfordul bennük: „nem igazolták... elbocsátották... börtönbe került...” Országosan ismert jeles nevek bőven akadnak közöttük – Gecse Árpád festő és szobrász, Hild Viktor újságíró, történész, Pethes Imre színművész, Vágó Pál festőművész és még sokan mások.

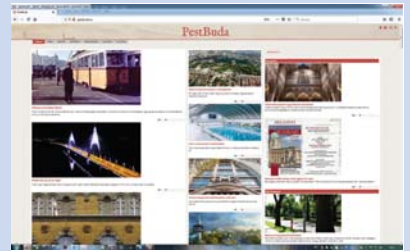
Kötetük függelékében forrásjegyzék és névmutató segíti a további tájékozódást.

Róbert Péter

pestbuda.hu

Internetes helytörténeti újság

A pestbuda.hu 2016-ban indult, mint internetes sajtótermék a Médiahatóság is nyilvántartásba vette. A Látóhatár Kiadó gondozásában létrehozott



honlap célja Budapest gazdag történelmének, kulturális hagyományainak és jelenkori életének bemutatása. Az oldal írásai a város és a városrészek jelenéről és múltjáról, változásáról és fejlődéséről, a városlakók egykori és mai életéről, Budapest sokszínű kulturális, építészeti és természeti örökségéről szólnak, de naprakészek a városhoz kapcsolódó jövőbeli tervek bemutatásában is.

A pestbuda.hu nyelvezetében, képanyagában és tartalmában kifejezetten igényes, hiteles, de ugyanakkor szórakoztató tájékoztatást nyújt – ezt a koncepciót a folyamatosan növekvő olvasói létszám visszaigazolni látszik. Internetes újságunk készítői magasan képzett és igényes szerkesztők, újságírók, művészettörténészek, építészek, maguk is Budapest-rajongók, ezért küldetésüknek tekintik, hogy minél több emberhez eljuttassák a főváros kulturális örökségével és épített környezetével kapcsolatos információkat, dokumentálják a város változásait.

Marosi Csilla

Hegyvidéki antológia



lyettese az 1971 és 1999 között a helyi sajtóban megjelent helytörténeti írások jelentőségét hangsúlyozta, melyek az Antológia révén újra megismerhetővé válnak. A kiadvány érdemeit méltatva egy személyes észrevételt is tett. Hiányolta, hogy csak a pozitív írások kerültek be a válogatásba, a szomorú események (pl. 1945-ös ostrom, az 1956-os forradalom) nem.

Antológiánk szerkesztője, Balázs Attila, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény vezetője elmondta, hogy az írások válogatásánál törekedett annak érzékeltetésére, hogy milyen változatos a kerületük múltja, és azt milyen sokan kutatták. A közölt szövegeket az eredeti tartalom megőrzése mellett átszerkesztették a mai elvárásoknak megfelelően, és az idejélmúlt információk is kimaradtak.

A XII. kerületben jól ismert Hegyvidéki Históriák kézikönyv sorozat legújabb tagjaként stílszerűen a Hegyvidék Galériában mutatták be december 1-jén az Antológia – Válogatás a Hegyvidék című lap helytörténeti forrásaiból című válogatást.

Bemutatásakor Kovács Tamás, a Magyar Nemzeti Levéltár főosztályvezető-he-

A zsebkönyv formájú és terjedelmű Antológia az ókortól a rendszerváltoztatást követő évekig terjedő időszak Hegyvidékének múltjába ad betekintést. Írásainak szerzői részben már eltávoztak közülünk (például a nagy mesélő Szombathy Viktor, vagy a Benedek csa-

lád egyik leszármazottja, Benedek István), részben ma is alkotnak (Noéh Ferenc, Salamin András). Bár írásaik módosítása révén az adott kor „hangulatát” már nem érzékeljük, de az Antológia a felvállalt ismeretterjesztő feladatának maradéktalanul eleget tesz.

A játékos ember

Társasjátékokról a Kiscelli Múzeumban

Másfél évszázad társasjátékai, köz- és magángyűjtemények muzeális értékű anyagai, archív fotók... sorakoznak a Kiscelli Múzeum templomterének tárlóiban, tablóin. A február 15-én megnyitott *Te jössz! Társasjátékok* a Kiscelli Múzeumban című interaktív kiállítás kurátora *Bartók Flóra* és *Molnár Borbála* volt.



A főváros is számtalan játékban feltűnik (Fotó: Kiscelli Múzeum)

Egy holland művelődéstörténész, Johan Huizinga – nevét az 1919-ben kiadott *A középkor alkonya* című kötete tette ismertté – 1938-ban jelentette meg filozófiai és kultúrtörténeti nézeteit összefoglaló tanulmánykötetét *Homo ludens* címmel. Véleménye szerint a kultúra eredetében és létezésében a játékhoz kapcsolódik – így a kultúrák megértéséhez a legjobb módszer egyes szakaszainak játékanalízise.

A Kiscelli Múzeum munkatársai is egyfajta vizsgálati módszert alkalmazva tárják fel eleink játékvilágát kiállításukkal, amiről ők maguk az alábbiakat írták: „A társasjátékozás napjainkban virágkorát éli. A kiállításon bebarangoljuk a társasok világát az Országos Kaszinótól a szabadu-

lósobáig, a mamoltól a propaganda játékokon át a Catan telepeseiig. Vigyázat, interaktív!

Alig több mint 100 éve még olyan játékokat neveztek társasjátéknak, mint



a bújócska, a zálogosdi, a barkochba, vagy a sport és ügyességi játékok. Azóta az elemekből felépíthető-variálható táblák, a játékosok által irányított komplex karakterek, a filmszerűen összetett sztorik korát éljük.

A nagyobb tematikus egységek alapján szerveződő tárlat kiemelten foglalkozik többek között az életút-, gyermek-, felnőtt- és propa-

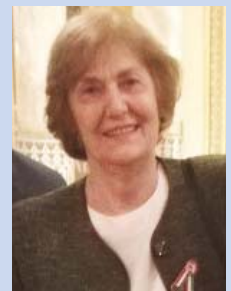
gandajátékokkal, valamint arra is fény derül, hogy a legjobb magyar társasjátékok olyan neves művészek keze alól kerültek ki, mint Bortnyik Sándor vagy Pályi

Jenő.

A Kiscelli Múzeum küldetésének megfelelően a főváros is számtalan játékban feltűnik: hol csak egy-egy helyszínt, máskor egész Budapestet bebarangolhatjuk a táblán. A kártyalapokon és a játékterepen kiemelt helyszínek nemcsak a város fejlődésének egy-egy pillanatát illusztrálják, hanem a korszak ideológiáját is tükrözik.”

Gratulálunk!

Nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából *Áder János* köztársasági elnök képviselőjében *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere *Bartha Éva* ny. muzeológust, a Honismereti Szövetség volt országos titkárát, a Budapesti Honismereti Társaság tagját a Magyar Arany Érdemkeresztrel (polgári tagozat) tüntette ki a magyar hagyományok megőrzését és a nemzettudat erősítését fáradhatatlanul szolgáló több évtizedes munkájáért. Állami kitüntetését március 13-án, a Pesti Vigadóban vehette át.



Emlékezés Ferencváros költőjére

Nosztalgia vonaton és webes séta

A Gát utcai József Attila Emlékhely a 2016-ban az Év Kiállítása elismerésben részesült állandó kiállításával, emléktárgyaik széles skálájával és múzeumpedagógiai foglalkozásaival várja látogatóit.

Munkatársainak kezdeményező-készségét jól tanúsítja, hogy elkészült ferencvárosi József Attila sétájuk webes változata is, amelyről honlapjukon így tájékoztatnak: 2015-ben

készítettük el a „József Attila Ferencvárosban” című, ingyenesen használható, GPS



Koncertek, előadások a MÁV Nostalgia vonaton. Színes és változatos programok Balatonszárszón.

FELLÉPŐ MŰVÉSZEK:

- Jordán Tamás
- Sebő Együttes
- Hobo
- Posta Victor
- Farkas Ádám
- Kávészünet zenekar
- Ostinato együttes

alapú, okostelefonos sétát, amely a *GUIDE@HAND* Budapest alkalmazás sétái között található. A nagy érdeklődésre való tekintettel a 2017. évi Költészet Napjára elkészítettük ennek a sétának a webes változatát is. Ezt ajánljuk mindenkinek, aki a költő gyermekkoráról többet szeretne tudni – irodalom és történelem tanároknak, diákoknak –, és nincs le-

hetőségük a Ferencvárosban sétálni.

December 3-án a Ferencvárosi Pályaudvarról Balatonszárszóra József Attila Versvonat néven a MÁV nosztalgia vonata indult el, a költő halála napjának 80. évfordulójára emlékezve. Az egész napos rendezvény-sorozat Ferencváros és Balatonszárszó Önkormányzata, valamint a MÁV támogatásával valósult meg.

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság:
1043 Budapest, Berda József u. 48.,
tel.: 370-0652, e-mail: info@bpht.hu
internetes változat: www.bpht.hu.

Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor,

Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P. Tibor, Sipos András.



Belföldi előfizetési díja 760 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapok kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), postán: 1900 Budapest, telefonon: 06-1-767-8262 és e-mail-en: hirlapelofizetes@posta.hu. A Budapesti Történeti Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi és fiókkönyvtáraiban, a kerületek helytörténeti gyűjteményeiben/múzeumaiban és a Budapesti Historiák előadóesztjein ingyenesen terjesztett. Budapest Főváros IX. kerület, Ferencváros Önkormányzata támogatásával készült lapunk.
Nyomda: Printworks Nyomda Kft. • ISSN 1418-4273